

**Izvješće o provedbi mjera i aktivnosti za 2020.
Zagrebačke strategije izjednačavanja
mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju
od 2016. do 2020.**

- sažetak-

**Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom
lipanj, 2021.**

Sadržaj

Uvodna razmatranja	1
Pravni okvir	2
Sociodemografski podaci	3
Područje 1. Obitelj i život u zajednici	4
Područje 2. Odgoj i obrazovanje	6
Područje 3. Zdravstvena zaštita.....	8
Područje 4. Socijalna zaštita.....	10
Područje 5. Stanovanje, mobilnost i pristupačnost.....	12
Područje 6. Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje	16
Područje 7. Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja.....	19
Područje 8. Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti	21
Područje 9. Sudjelovanje u kulturnom životu	23
Područje 10. Sudjelovanje u političkom i javnom životu.....	25
Područje 11. Istraživanje i razvoj i međunarodna suradnja.....	26
Područje 12. Rekreativna, razonoda i sport.....	27
Područje 13. Civilno društvo.....	28
Zaključno.....	29

Uvod

Izvješće o provedbi mjera i aktivnosti za 2020. Zagrebačke strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2016. – 2020. (u daljnjem tekstu: Izvješće), zadnje je Izvješće za provedbeno razdoblje Strategije.

Izvještajna godina, ostat će zapamćena po tome što su mnogi naši sugrađani ostali bez svoga doma, a mnogima su domovi preko noći postali radna mjesta, vrtići, učionice i predavaonice.

Neočekivani vanjski izazovi zahtijevali su potpunu promjenu života, a nove tehnologije i digitalne platforme postale su naš glavni oslonac u komunikaciji. Planirane aktivnosti i mjere nisu se ostvarivale u predviđenoj dinamici i obimu.

Suočavanje s posljedicama pandemije i potresa koji su pogodili naš Grad, pratili su i naponi da se spriječi još veća marginalizacija ranjivih skupina, prije svega osoba s invaliditetom. Stoga će ovo Izvješće neminovno biti odraz utjecaja ovih izvanrednih situacija koje su promijenile živote svih naših sugrađana, a naročito djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

Zadana fizička distanca za većinu ove populacije, upravo je značila socijalnu distancu i socijalnu izolaciju. Osobe s invaliditetom većinu svojih prava i usluga ostvaruju direktnim kontaktom s pružateljima ovih usluga i najbližim okruženjem. Sva prava i usluge u području odgoja i obrazovanja, socijalne skrbi, zdravstva i rehabilitacije bila su im cijelo ovo vrijeme reducirana ili potpuno nedostupna. Gubitak društvenog života i ostajanje uglavnom na podršci obitelji, značajno je pogoršala dostignutu razinu kvalitete života velikog dijela ove populacije. Vjerojatno je najveći problem predstavljala značajna redukcija usluga osobne asistencije, bez koje većina korisnika ne može obavljati svoje svakodnevne aktivnosti. Ovaj poremećaj dodatno je iscrpio njihove obitelji koje su ionako opterećene svakodnevnom brigom za svoje članove s invaliditetom.

Prestanak ili sporadično ostvarivanje zdravstvenih i rehabilitacijskih usluga, nastava na daljinu koja je za većinu djece s teškoćama u razvoju potpuno neprimjenljiva, izolacija u ustanovama socijalne skrbi ili obiteljima, vjerojatno je ostavilo dugoročnije posljedice, za uklanjanje kojih će trebati dodatna stručna i materijalna podrška.

Ova krizna godina je dodatno razotkrila i pojačala sve postojeće slabosti, osobito probleme u obrazovanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom, osiguravanju socijalno-zdravstvenih usluga i smještajnih kapaciteta.

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom je, u suradnji s drugim gradskim tijelima, institucijama, udrugama osoba s invaliditetom i onima koje djeluju u njihovu korist, prilagodio svoje djelovanje, koliko god je bilo moguće. Značajan dio aktivnosti bio je vezan za epidemiju COVID-19 i potrebe, ali važno je istaći da su se socijalna prava i usluge iz nadležnosti Grada redovito ostvarivala. Jedan dio aktivnosti izuzetno važan za osobe s invaliditetom nije se mogao odvijati zbog epidemioloških mjera, poput rehabilitacijskih i zdravstvenih aktivnosti u okviru ljetovanja, sportske i kulturne manifestacije i drugo.

Proteklo vrijeme trebamo promatrati i kao učenje i pokazatelj za osiguranje nekih novih prioriteta, koji će se prezentirati u budućem strateškom dokumentu Grada Zagreba za osobe s invaliditetom. Prije svega, bit će nužno osigurati cjeloviti sustav edukacija i savjetovanišnog rada u cilju unaprjeđenja mentalnoga zdravlja, kao i na osiguranju socijalnih i zdravstvenih

usluga osobama s invaliditetom u njihovim domovima ili primjerenim institucijama. Potrebe djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom potrebno je staviti na prvo mjesto, kako sada, tako i u svim budućim izvanrednim situacijama te i dalje ustrajati u glavnom cilju - socijalnom uključivanju osoba s invaliditetom u zajednicu, na ravnopravnoj osnovi s drugima.

Temeljna načela Strategije su poštivanje urođenog dostojanstva, osobne autonomije uključujući slobodu izbora i neovisnost osoba; nediskriminaciju; puno i učinkovito sudjelovanje i uključivanje u društvo; poštivanje različitosti i prihvaćanje invaliditeta kao dijela ljudske različitosti i čovječnosti; jednakost mogućnosti; pristupačnost; jednakost muškaraca i žena; poštivanje sposobnosti razvoja djece s teškoćama u razvoju i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju na očuvanje vlastitog identiteta.

Ciljevi su osiguranje potpune integracije osoba s invaliditetom ostvarivanjem integracije u važnim životnim područjima ravnopravnim sudjelovanjem u političkom, javnom i kulturnom životu; u procesu odgoja i obrazovanja; u zapošljavanju, zdravstvu i rehabilitaciji; u socijalnoj zaštiti; u pravnoj zaštiti i zaštiti od nasilja; u istraživanju i razvoju i drugome. Strategija osobitu pažnju posvećuje udrugama osoba s invaliditetom koje, tijekom cijelog procesa, od kreiranja, realizacije i evaluacije mjera i aktivnosti trebaju biti istinski partner vlasti.

Pravni okvir

Strategija je u cijelosti usklađena s pravnom i praktičnom legislativom kao i znanstvenim dostignućima značajnim za osobe s invaliditetom na nivou Europske unije i Republike Hrvatske. Važno je istaći da je Strategija, prije svega utemeljena na najvažnijem međunarodnom dokumentu **Konvenciji UN-a o pravima osoba s invaliditetom** (Narodne novine 6/07, u daljnjem tekstu: Konvencija) i **Europskoj strategiji za osobe s invaliditetom 2010. – 2020.** (EU – LEX).

Nositelji i sunositelji mjera i aktivnosti Strategije u 2020.

Šesnaest (16 gradskih ureda); šest (6) nadležnih ministarstava (Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstvo kulture i medija, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova); **Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom; ustanove socijalne skrbi** (Centar za socijalnu skrb Zagreb, Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži „Mali dom–Zagreb“, Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga-Zagreb"); **zdravstvene ustanove** (Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“, Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Stomatološka poliklinika, Ustanova za zdravstvenu njegu u kući, domovi zdravlja); **ustanove u području zapošljavanja** (Hrvatski zavod za zapošljavanje-Regionalni ured Zagreb, Centar za profesionalnu rehabilitaciju Zagreb, Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, URIHO-Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Lada d.o.o. za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida; **povjerenstva Grada Zagreba; tvrtke** (Zagrebački holding d.o.o., Zagrebački električni tramvaj d.o.o, HŽ - Hrvatske željeznice holding d.o.o., Zagrebački inovacijski centar d.o.o., **ustanove u području kulture** (Hrvatska knjižnica za slijepe, Knjižnice Grada Zagreba, gradska kazališta i privatna kazališta i ostali); **sportski klubovi, savezi i ustanove** (Ustanova Upravljanje sportskim objektima);

ustanove iz područja odgoja i obrazovanja (Agencija za odgoj i obrazovanje, osnovne škole i dječji vrtići, srednje škole); **tri fakulteta Sveučilišta u Zagrebu** (Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu), **ostale ustanove i organizacije** (Poliicijska uprava zagrebačka, Turistička zajednica Grada Zagreba, Javna vatrogasna postrojba Grada Zagreba), lokalni elektronički mediji i udruge osoba s invaliditetom te udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom.

Sociodemografski podaci

Prema statističkom ljetopisu Grada Zagreba 2019., procijenjeno je da u Gradu Zagrebu¹ živi 807.254 stanovnika. Od tog broja, na dan 3. 5. 2019. udio osoba s invaliditetom činio je 108.254 osoba ili (13%)² stanovništva, od čega je 49% žena s invaliditetom.

U dobnoj skupini 65+ nalazi se 45% osoba s invaliditetom dok na dobnu skupinu od 0 do 19 godina otpada 13% osoba. Najveći broj osoba s invaliditetom ima prebivalište u Gradu Zagrebu i Splitsko-dalmatinskoj županiji, odnosno u Gradu Zagrebu živi 17,93% svih osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj.

Iskazani statistički podatci, ukazuju na potrebu i važnost ulaganja u ranu intervenciju, omogućavanje uvjeta za neovisan život osoba s invaliditetom te sustavnu provedbu i ispunjavanje zadanih ciljeva, naročito u području socijalne zaštite, obrazovanja i zdravstva, ali i u svim ostalim područjima života jer se samo na taj način može osigurati potpunu integracija osoba s invaliditetom u društvo.

Provedba Strategije zahtijeva sustavnu i stalnu suradnju svih nositelja mjera i aktivnosti. Ured u suradnji s Povjerenstvom za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, potiče i prati provođenje svih mjera.

U 2020. kroz trinaest područja djelovanja predviđeno 75 mjera koje su obuhvaćale 221 aktivnost. Mjerama i aktivnostima obuhvaćeno je oko 60000 osoba s invaliditetom u suradnji s više od 50 nositelja/sunositelja mjera i aktivnosti. Organizirano je oko 600 edukacija/skupova/tečaja/radionica koje su obuhvatile oko 6000 korisnika te je kroz razne aktivnosti uključeno i educirano više od 450 volontera.

¹ Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada (2019.). Zagreb u brojkama 2020. Dostupno na https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/ZG%20u%20brojkama_2020_digital_linked.pdf

²U odnosu na procjene stanovništva Statističkog ljetopisa Grada Zagreba

Područje 1. Obitelj i život u zajednici

-glavni nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom-

Jedan od ciljeva Strategije poboljšanje je kvalitete života osoba s invaliditetom i njihovih obitelji; prevencija institucionalizacije, što neovisnije planiranje života osoba s invaliditetom te senzibilizacija javnosti o potrebama i načinu življenja osoba s invaliditetom. Covid-19 pandemija dovela je do toga da mnogi građani borave u svojim domovima, mnogi sa svojim obiteljima što znači prilagodbu načina života, promjenu aktivnosti i uobičajenih rutina i navika. Obitelji osoba s invaliditetom doživljavaju niz promjena, koje su još izraženije u vrijeme pandemije i drugih kriznih situacijama. Socijalna podrška je ključan element u dostizanju ciljeva, stoga Grad Zagreb posvećuje veliku pažnju očuvanju integriteta obitelji, nastojeći djelovati na svim razinama iskazane problematike

Tako je Centar za rehabilitaciju Silver (u daljnjem tekstu: **Centar Silver**) pokrenuo Silver terapijsku pomagaonicu³, web portal na kojem pruža individualnu te stručnu pomoć i podršku tijekom pandemije. Na portalu se objavljuju kratki članci sa smjernicama za rad s djecom, idejama i materijalima o tome što sve djeca mogu raditi kod kuće. Svako dijete od svog terapeuta dobiva individualne upute i smjernice vezane za potrebe i izazove s kojima putem stranice dobiva generalne ideje i savjete, online mapu brošura, članaka, aktivnosti, slika i smjernica za rad s djecom.

Uz prilagodbu rada, **Centar** je pružao redovne socijalne usluge djeci s teškoćama u razvoju i odraslim osobama s tjelesnim, intelektualnim ili osjetilnim oštećenjem te odraslim osobama s intelektualnim i mentalnim oštećenjem. Također, redovito se odvijala djelatnost uzgoja, socijalizacije i školovanja pasa pomagača, koji omogućuju svojim korisnicima ostvarenje nezavisnijeg i kvalitetnijeg života.

Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži „Mali dom-Zagreb“ (u daljnjem tekstu: **Dnevni centar „Mali dom – Zagreb“**), u programu rane intervencije ima razvijen sustav **mobilne službe podrške u zajednici**. Međutim, zbog epidemioloških mjera sve aktivnosti su se odvijale u Centru. Obitelji redovito koriste sadržaje programa rane intervencije te je tijekom 2020. bilo uključeno 56 djece s teškoćama u razvoju i njihove obitelji.

Grupe podrške za roditelje djece uključene u program rane intervencije i u program boravka su se redovno odvijale putem Zoom platforme. S obzirom na dob djece i na program koji pohađaju organizirane su četiri grupe podrške (dvije grupe za roditelje djece uključene u ranu intervenciju i dvije grupe za roditelje djece uključene u program boravka).

Centar je prijavio i projekt „**Mali dom za sve-unaprjeđenje i širenje usluga izvaninstitucionalne skrbi**“ na kojem Grad Zagreb sudjeluje kao partner. Cilj projekta je unaprjeđenje kvalitete i širenje izvaninstitucijskih socijalnih usluga, jačanje kapaciteta stručnjaka Dnevnog centra „Mali dom – Zagreb“, ali i kod drugih pružatelja usluga, te pružanje podrške procesu deinstitucionalizacije i podizanje svijesti javnosti o istome. Ukupan iznos projekta je **1.979.696,00 kn** (100% bespovratna sredstva).

Grad Zagreb je nositelj projekta **Novi Jelkovec – mjesto neovisnog življenja** čiji je cilj kroz razvoj novih, učinkovitih i uključivih socijalnih usluga pridonijeti socijalnoj uključenosti osoba s invaliditetom. Aktivnostima projekta postiže se bolja ravnoteža između poslovnog i

³<https://silverterapijskapomagaonica.wordpress.com/>

obiteljskog života i snažnije umrežavanje i jačanje kapaciteta stručnjaka koji rade s osobama s invaliditetom. Projekt se financira iz Europskog socijalnog fonda u potpunom iznosu od **1.472.882,50 kuna**, a 29. lipnja 2020. potpisan je Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava. Ukupno trajanje Projekta je 18 mjeseci.

Kako bi se donekle olakšale posljedice pandemije i potresa, socijalno ugroženim sugrađanima koji se zbog epidemije svrstavaju i u najrizičnije skupine, u suradnji s ustanovom „Dobri dom“ Grada Zagreba, i udrugama osoba s invaliditetom, Grad Zagreb, višekratno je osigurao interventne pakete s namirnicama i higijenskim potrepštinama za osobe s invaliditetom i njihove obitelji. Paketi su dostavljeni za oko tri stotine obitelji.

Također, djelatnici Ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, u suradnji s drugim gradskim tijelima, djelovali su u „uredima na licu mjesta“ u Studentskom domu Cvjetno naselje kao koordinatori aktivnosti za obitelji nastradale u potresu. Nastradalima je osigurana dostupnost informacija o pravima i uslugama iz sustava socijalne skrbi; savjetovanje i pomaganje; pružanje individualne psihološke podrške građanima čiji su stambeni objekti stradali u potresu. Među nastradalima, bilo je osoba s različitim stupnjem i vrstom invaliditeta, koji su zahtijevali dodatne pomoći.

U prostorijama Dnevnog centra „Mali dom - Zagreb“ djeluje **Savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji**, gdje se kroz individualni savjetovališni i grupni rad s obitelji provodi potpora roditeljima u nošenju sa svim problemima i teškoćama koje nastaju u obiteljima djece s teškoćama u razvoju; osnaživanje osoba s invaliditetom i članova njihovih obitelji. Tokom 2020. usluge savjetovališta koristilo je oko 80 korisnika.

*Područje „Obitelj i život u zajednici“ obuhvaća sedam mjera koje se protežu kroz trinaest aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano od 2016. do 2020. Prema raspoloživim podacima u 2020. ukupno je, uz stručnu i financijsku podršku Grada Zagreba organizirano **286** edukacija, tribina, seminara, radionica, treninga, kroz koje je prošlo **1320 korisnika**. Usluge savjetovališta koristilo je **702 osoba s invaliditetom i članova njihovih obitelji**. Kroz aktivnosti je angažirano i **271 volontera** uključenih u rad s djecom s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom.*

Naglasak u 2020. bio je na pružanju financijske i stručne podrške organizacijama civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom te praćenju, pružanju podrške građanima koji su ostali bez domova uslijed potresa te koji su u značajnoj mjeri pogođeni covid19 pandemijom. Također, naglasak je bio i na stručnoj pomoći i podršci Centru Novi Jelkovec koji je u izvještajnom razdoblju počeo s pružanjem usluga organiziranog stanovanja.

*Za ovo područje, u 2020. ukupno je utrošeno **696.461,32 kn**.*

Područje 2. Odgoj i obrazovanje

-glavni nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport-

Grad Zagreb je u potpunosti prihvatio načela utvrđena u Konvenciji ugrađivši ih u službenu obrazovnu politiku i praksu prema djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom tijekom obrazovnog procesa. U predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama Grada Zagreba osigurava se potpora inkluzivnom odgoju i obrazovanju i primjerenom obliku školovanja djece i učenika s teškoćama u razvoju. Odgojna i obrazovna inkluzija zahtjev je koji proširuje odgojno-obrazovni model integracije djece s teškoćama u razvoju u redovito školovanje, odnosno ističe pravo svakog djeteta na obrazovanje u skladu s svojim mogućnostima.

Tako je i u 2020. jedan od najvažnijih prioriteta Grada Zagreba bio **uključivanje i integracija djece s teškoćama u razvoju u redovni odgojno-obrazovni sustav**. U većini dječjih vrtića Grada Zagreba djeca s teškoćama u razvoju se integriraju u redovne skupine, a u **osam gradskih dječjih vrtića** djeluju posebne odgojno-obrazovne skupine s posebnim programima za djecu s motoričkim teškoćama, s poremećajima iz autističnog spektra, za djecu sniženih intelektualnih sposobnosti te za djecu s višestrukim teškoćama. Tijekom 2019./2020. u navedene programe bilo je uključeno **80 djece u četrnaest odgojno-obrazovnih skupina**.

Trenutno je u 60 gradskih dječjih vrtića uključeno oko **7400** djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama od kojih je oko **900** djece s težim teškoćama u razvoju (600 s nalazom i mišljenjem Jedinstvenog tijela vještačenja). Svaki dječji vrtić ima stručno razvojni multidisciplinarni tim (pedagog, psiholog, defektolog i/ili logoped i zdravstveni voditelj).

Djeci s teškoćama u razvoju osigurava se program pomagača, dodatnih odgajatelja kao podrška kako samom djetetu s teškoćama u razvoju tako i cijeloj odgojno-obrazovnoj skupini. Ukupno je osigurana podrška **276 dodatnih odgajatelja, 27 pomoćnih radnika za njegu, skrb i pratnju te tri stručna komunikacijska posrednika/prevoditelja znakovnog jezika** kao potpora djeci s oštećenjima sluha i vida (gluha i nagluha-slijepa i slabovidna djeca) radi što lakše integracije u dječji vrtić.

Broj pomoćnika u nastavi u osnovnim i srednjim školama Grada Zagreba kontinuirano raste. Iskustvo pokazuje da učenici s teškoćama u razvoju uz potporu pomoćnika u nastavi postižu bolje rezultate u obrazovnom i socijalnom kontekstu te bolji osobni rast i razvoj. To naravno, kasnije utječe na njihovu sliku o sebi, izgradnju samopouzdanja i samopoštovanja i bolju integraciju u zajednicu.

U osnovnoškolskom obrazovanju, na početku školske godine 2019./2020. bilo je uključeno **4952** učenika s teškoćama u razvoju (učenici s rješenjima o primjerenom obliku školovanja). Za potrebe **877 učenika s teškoćama u razvoju** u osnovnim školama Grada Zagreba uključena je **800 pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika**.

U srednjoškolskom obrazovanju, na početku školske godine 2019./2020. bilo je uključeno **2680** učenika s teškoćama u razvoju, za njih **62** osigurana je potpora **68 pomoćnika u nastavi/stručnog komunikacijskog posrednika**.

Za **173 pomoćnika u nastavni** sredstva su osigurana iz **Europskog socijalnog fonda**⁴, dok se za **695 pomoćnika u nastavni/stručnih komunikacijskih posrednika** osiguravaju u **proračunu Grada Zagreba** za svaku godinu u okviru Programa javnih potreba u osnovnom odgoju i obrazovanju Grada Zagreba te u Programa javnih potreba u srednjem odgoju i obrazovanju Grada Zagreba.⁵

Uvažavanjem potreba i u dogovoru s osnovnim školama, nabavljena je i didaktička oprema za rad s djecom s poremećajima iz autističnog spektra, dodatna didaktička oprema za rad s djecom prema pojedinim vrstama i stupnjevima teškoća, specifična pomagala za tjelesne aktivnosti te računalna oprema za djecu s teškoćama u razvoju.

Radi osiguranja pristupačnosti sekundarnom i tercijarnom obrazovanju, Grad Zagreb od školske/akademske godine 2007./2008. dodjeljuje stipendije učenicima i studentima s invaliditetom. Za školsku/akademsku godinu 2019./2020., dodijeljena je **61 nova stipendija** (36 za učenike, 24 za studente i jedna za studente poslijediplomskih studija), dok je Stipendiju nastavilo koristiti **četiri učenika te deset studenata** koji su to pravo ostvarili ranijih godina (ukupno **75 korisnika stipendije**).

Područje „Odgoj i obrazovanje“ obuhvaća osam mjera koje se protežu kroz 21 aktivnost. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. Prema raspoloživim podacima u 2020. ukupno je, uz stručnu i financijsku podršku Grada Zagreba, organizirano 8 edukacija, skupova, tečaja, programa savjetovanja kroz koje je prošlo 130 korisnika.

Naglasak u 2020. bio je na održavanju postojećeg standarda te je osigurano ukupno 276 dodatnih odgojitelja, 27 pomoćnih radnika za njegu, skrb i pratnju te tri stručna komunikacijska posrednika u predškolskim ustanovama za potrebe 688 djece s teškoćama u razvoju. Osigurano je ukupno 868 pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika za potrebe 939 učenika s teškoćama u razvoju u osnovnim i srednjim školama Grada Zagreba te je dobivena suglasnost Ministarstva znanosti i obrazovanja za zapošljavanje tri stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila. Dodijeljena je 61 nova stipendija za učenike i studente s invaliditetom. Nabavljena je specijalna didaktička oprema te informatička oprema za gluhi, slijepu i gluhoslijepu djecu i mlade za sedam odgojno-obrazovnih ustanova.

Za ovo područje, u 2020. ukupno je utrošeno 28.454.402,47 kn

⁴ Za projekt "Pomoćnici u nastavi / stručni komunikacijski posrednici kao potpora inkluzivnom obrazovanju, faza III" utrošeno je 8.222.552,04 kn.

⁵ Za Program javnih potreba u osnovnom odgoju i obrazovanju utrošeno je 15.216.926,72 kn.

Za Program javnih potreba u srednjem odgoju i obrazovanju utrošeno je 1.838.717,63 kn.

Područje 3. Zdravstvena zaštita

-glavni nositelj: Gradski ured za zdravstvo-

Pandemija koronavirusa posebno je teško pogodila osobe s invaliditetom koje imaju velikih problema u pristupu zdravstvenoj zaštiti, terapiji i uslugama podrške. Iz tog razloga, Grad Zagreb usmjeren je na uvažavanje značajki i potreba osoba s invaliditetom kako bi se omogućila jednakost i izjednačavanje prava za sve osobe s invaliditetom, odnosno poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi se osigurao pristup zdravstvenim i uslugama rehabilitacije vezanim za zdravstvenu zaštitu, bez diskriminacije na osnovi invaliditeta.

Dnevni centar „Mali dom-Zagreb“ provodi programe procjene i rane intervencije za djecu s višestrukim oštećenjima. Zbog specifičnosti rada u pandemiji, rad u djetetovu domu zamijenjen je uslugama u Centru. U programu rane intervencije uključeno je **56** djece i njihove obitelji dok u je programe transdisciplinarne procjene bilo uključeno **499** djece, što je porast od **36%** u odnosu na 2019. godinu. Prijem i otpust u programu rane intervencije vrši se tijekom cijele godine, budući da se radi o djeci niže kronološke dobi, kada je što brže uključivanje u odgovarajući program nužno i bitno za ishod programa.

Dnevni centar „Mali dom-Zagreb“ jedina je ustanova na području Republike Hrvatske koja provodi rehabilitacijske programe za djecu s kombinacijom višestrukih poteškoća, potrebe za uslugama su sve veće, a i same usluge su sve brojnije i kompleksnije. Kako se ukazala potreba proširenja programa na područje cijele Hrvatske, glavna namjera ustanove je da postane referalno mjesto za procjenu za djecu s teškoćama u razvoju. U programe transdisciplinarne funkcionalne procjene uz savjetovanje i stručnu preporuku u 2020. godini bilo je **uključeno oko 400** djece i njihovih obitelji, dok je u program rane intervencije bilo **uključeno 56 djece i njihovih obitelji**.

S obzirom da je u ožujku 2020. proglašena epidemija bolesti COVID-19 na području Republike Hrvatske nije proveden rekreativno – terapijski **program ljetovanja za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom** koji Grad Zagreb organizira svako ljetno, zbog smjernica stožera civilne zaštite u svrhu očuvanja zdravlja naših građana, a posebice najranjivijih skupina.

Međutim, podržana je provedba ljetnog programa škole u prirodi i terapijskog ljetovanja za **97** učenika/korisnika Centra za autizam Zagreb.

Brže i lakše uključivanje učenika u nastavu nakon završetka liječenja i terapije, Grad Zagreb omogućava projektom **„Bolnički razredni odjeli“**, započetim 2003. godine gdje učitelji nastavu prilagođavaju svakom učeniku. Nastava je organizirana u **36 razrednih odjela**, za otprilike **788 učenika**, u svim bolnicama koje u svom sastavu imaju odjel pedijatrije, a izvodili su je učitelji pet zagrebačkih osnovnih škola. Također, Grad Zagreb već petu godinu podržava program **“Vrtić u bolnici”** namijenjen djeci za vrijeme boravka u zdravstvenoj instituciji. Djeci se osiguravaju svi potrebni uvjeti za aktivnosti kako bi se osigurali što prirodniji uvjeti i kvaliteta življenja u uvjetima bolničkog smještaja. Navedeni program se provodi u **Kliničkom bolničkom centru Zagreb - Rebro**. U 2020., program se provodio s pet odgojitelja za više od **90 djece**.

Svjesni raznih zdravstvenih rizika, Grad Zagreb nastoji proaktivno djelovati na različitim područjima zdravstvene njege. Svijest građana o važnosti preventivnih pregleda raste, međutim još uvijek mnoge treba potaknuti da se odazovu na preglede koji spašavaju život, stoga Grad

Zagreb aktivno sudjeluje u raznim kampanja koje naglašavaju važnost preventivnih pregleda i očuvanja zdravlja.

Nastavljena je i provedba projekta „**Fizikalna terapija i rehabilitacija za osobe s invaliditetom u Gradu Zagrebu**“, u suradnji s Ustanovom za zdravstvenu njegu u kući, Domom zdravlja Zagreb Centar, Zajednicom saveza osoba s invaliditetom Hrvatske, u kojem se provodi **besplatna fizikalna terapija i rehabilitacija za osobe s invaliditetom Grada Zagreba**.

Također se provode i aktivnosti prevencije i zaštite zdravlja hrvatskih branitelja i ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata usmjerene na sistematske preglede za hrvatske branitelje i članove obitelji smrtno stradalog, zatočenog i nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata te na preventivne onkološke preglede (specijalističke preglede pluća i bronha) hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata te **medicinska rehabilitacija** ratnih vojnih invalida Grada Zagreba iz Domovinskog rata, njih **163**.

Sustavna stomatološka zdravstvena zaštita osoba s invaliditetom provodi se u sklopu ambulate u **Domu zdravlja Zagreb-Centar** od 2005., u cilju ostvarivanja stomatološke zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom, a obuhvaća preventivne preglede, provođenje sistematskih pregleda, redovito registriranje statusa, usmene konzultacije i upute, edukacije, čišćenje zubnog kamenca te liječenje zubnog mesa i parodontitisa.

Stomatološka poliklinika Zagreb nastavila je s radom na zaštiti i sanaciji zubi djece s teškoćama u razvoju. Usluge stomatološke zdravstvene zaštite koristilo je 177 djece s teškoćama u razvoju i izvršeno je 1 344 stomatoloških usluga.

Nastavljen je i Projekt „**Hospicij - bolnica u kući**“ jedinstven u Hrvatskoj, kojim se smanjuje trajanje boravka u bolnici i nadomješta dobro organiziranom kontinuiranom 24-satnom zdravstvenom njegom u kući pacijenata. Projekt je pokazao značajne financijske uštede u sustavu zdravstva, a pacijentu osigurao kvalitetnu zdravstvenu skrb. Medicinske sestre obavljaju potrebne usluge zdravstvene njege koje uključuju kompletnu njegu nepokretnog i teško pokretnog bolesnika.

Grad Zagreb će i nadalje poduzimati mjere i aktivnosti u osiguranju dostupnosti svih usluga i djelovanja u sustavu zdravstva za osobe s invaliditetom bez obzira na dob, spol, stupanj obrazovanja i druga sociodemografska obilježja.

*Područje „**Zdravstvena zaštita**“ obuhvaća osam mjera koje se protežu kroz 30 aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. Prema raspoloživim podacima u 2020. ukupno je, uz stručnu i financijsku podršku Grada Zagreba organizirano **22** edukacija, okruglih stolova, kojim je obuhvaćeno **160** korisnika.*

Naglasak u 2020. bio je na održavanju funkcioniranja zdravstvenog sustava i pružanja usluga osobama s invaliditetom u skladu s epidemiološkim mjerama.

*Za ovo područje, u 2020. ukupno je utrošeno **28.454.402,47 kn**.*

Područje 4. Socijalna zaštita

-glavni nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom-

U području socijalne zaštite, osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima, osigurava se dostupnost odgovarajućih i financijski pristupačnih usluga, uređaja i drugih vrsta pomoći povezanih s potrebama koje proizlaze iz prirode invaliditeta. Osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima koje žive u uvjetima siromaštva, osigurava se dodatna pomoć kako bi podmirili izdatke povezane s invaliditetom, uključujući odgovarajuću poduku, savjetovanje, financijsku pomoć i povremenu pomoć u kući oko skrbi za osobu s invaliditetom te druge različite socijalne usluge i pomoći.

Postupak ostvarivanja prava utvrđenih Odlukom o socijalnoj skrbi⁶ (u nastavku: Odluka) provodi Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

Pravo na novčanu pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine, predstavlja **nadstandard** koji Grad Zagreb osigurava, nastojeći povećati životni standard osoba s invaliditetom. Pravo ostvaruju dvije skupine (u punom iznosu ili smanjenom iznosu) korisnika, utvrđeni prema Zakonu o socijalnoj skrbi. U 2020. ukupno je bilo **14744 korisnika** mjere, **što predstavlja povećanje od 10,61% u odnosu na 2019.**⁷ Od tog broja **12100** korisnika ostvaruje pravo u mjesečnom iznosu od 200,00 kn. Za ovu namjenu u 2020. utrošeno je **30.908.500,00 kn**.

Grad Zagreb osigurava i pravo na **pomoć u kući** koje može ostvariti osoba kojoj je zbog tjelesnog ili mentalnog oštećenja ili trajnih promjena u zdravstvenom stanju ili starosti prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe, ukoliko ispunjava uvjete propisane Odlukom. Broj korisnika u 2020. iznosio je **560, što predstavlja povećanje od 0,24% u odnosu na 2019.**, a utrošeno je **4.525.598,50 kn**.

Novčana pomoć osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja⁸ također predstavlja nadstandard koji osigurava Grad Zagreb. U 2020. navedeno pravo je ostvarivalo ukupno **89 roditelja njegovatelja**, za što je utrošeno **1.031.000,00 kn**.

Važno je istaknuti da se su djelatnici **Centra Silver** i za vrijeme pandemije nastavili pružati usluge korisnicima pridržavajući se propisanih epidemioloških mjera te uključivanjem rada na daljinu sukladno potrebama korisnika, proveden je postupak recertifikacije ISO standarda.

Centar Novi Jelkovec od studenog 2020. počeo je s pružanjem usluge organiziranog stanovanja. U Centru se u izvještajnom razdoblju nalazilo 7 korisnika, odrasle osobe s tjelesnim oštećenjem (6 korisnika s cerebralnom paralizom i jedna korisnica s mišićnom distrofijom). Korisnici su smješteni sukladno svojim potrebama, željama, navikama, općem zdravstvenom stanju, a kako bi se unutar stambene jedinice osigurala kohezija grupe. Ukupni kapacitet za organizirano stanovanje je 25 (5 korisnika po jednoj stambenoj jedinici).

⁶Odluka o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 26/14, 19/15, 6/16, 16/16, 23/16, 4/19, 06/20, 17/20 - pročišćeni tekst, 22/20, 8/21)

⁷Broj korisnika se kontinuirano povećava, u 2019. u odnosu na 2018. povećanje je iznosilo 12%

⁸ostvaruju osobe kojima je to pravo utvrđeno rješenjem Centra za socijalnu skrb Zagreb, a koje žive u obitelji čiji ukupni prihodi ne prelaze iznos od 4.000,00 kuna mjesečno.

Centar je u izvještajnom razdoblju zbog pandemije koronavirusa morao prilagoditi organizaciju rada te provođenje aktivnosti s korisnicima uskladiti s nužnim epidemiološkim mjerama.

U izvještajnom razdoblju i dalje se nastavilo raditi na stvaranju svih uvjeta za pružanje ovih i drugih usluga koje Centar Novi Jelkovec planira pružati u 2021. godini., a za koje ima licencu.

Važno je naglasiti da se radi o jedinom organiziranom stanovanju za osobe s tjelesnim invaliditetom u Hrvatskoj koje s obzirom na multidisciplinarni pristup u radu s korisnicima, mrežom izvaninstitucijskih usluga, povezivanjem odgojno-obrazovnih, kulturnih i sportskih ustanova te udruga koje djeluju u zajednici. Prostori udruga (SOIH, Društvo distrofičara Zagreb, CeDePe i Hupt) i Centra se protežu na više od 2 600 m², a u njihovo uređenje i opremanje je uloženo preko 14 milijuna kuna iz proračuna Grada Zagreba.

Provedeno je **ipilot istraživanje** koje je za cilj imalo istražiti socioekonomski status i kvalitetu života nezaposlenih osoba u Gradu Zagrebu. Svrha istraživanja bila je i testirati upitnik te pomoću pilot istraživanja planirati buduća opsežnija istraživanja koja će se raditi kombinacijom kvantitativne (anketa, analiza sadržaja sekundarnih podataka) i kvalitativne (polustrukturirani intervju) metode. U istraživanju je sudjelovalo 118 osoba u dobi od 20 do 62 godine (M=35,17) pretežito ženskog spola (81,4%). Od ukupnog broja sudionika 10,2% je osoba s invaliditetom.

Također, provedeno je i **javno savjetovanje** o prioritetima nove Zagrebačke strategije izjednačavanja mogućnosti osoba s invaliditetom 2021. -2027. putem internetskog upitnika. Svrha je bila prikupiti mišljenja šireg spektra dionika i zainteresiranih građana, osoba s invaliditetom koji žive u gradu Zagrebu u okviru prve faze savjetovanja o prioritetima za sljedeće razdoblje Strategije. Dodatne konzultacije će se odvijati prema potrebi i u skladu s pripremom nacrtu mjera. Sudionici savjetovanja su udruge osoba s invaliditetom, savezi osoba s invaliditetom, građani/osobe s invaliditetom, upravni uredi Grada Zagreba, javne ustanove, akademska zajednica, Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i poslovni sektor.

*Područje „Socijalna zaštita“ obuhvaća osam mjera koje se protežu kroz 20 aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. Prema raspoloživim podacima u 2020., nastavio se osiguravati **nadstandard usluga** u vidu pružanja novčane pomoći korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine za **14744 korisnika**, pomoć u kući za **560 korisnika**, novčana pomoć roditeljima njegovateljima za **89 korisnika**, Centar za pružanje usluga u zajednici „Novi Jelkovec“ krenuo je s radom koji je namijenjen za poludnevni i cjelodnevni boravak za 50 korisnika s višestrukim oštećenjima, te je nastavljeno pružanje podrške sustavu mobilnih timova.*

Naglasak u 2020. stavljen je na širenju mreže socijalnih usluga, održavanju postignutog nadstandarda prava i usluga te na provedbi pilot istraživanja socioekonomskog statusa i kvalitete života nezaposlenih osoba u Gradu Zagrebu te na javnom savjetovanju o prioritetima nove Zagrebačke strategije izjednačavanja mogućnosti osoba s invaliditetom 2021-2027

*Za ovo područje u 2020., ukupno je utrošeno **50.110.148,89 kn.***

Područje 5. Stanovanje, mobilnost i pristupačnost

-glavni nositelj: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet-

Mobilnost, pristupačnost, stanovanje i prijevoz osnovni su preduvjeti za uključivanje osoba s invaliditetom u aktivnosti svakodnevnog življenja. Grad Zagreb, u okviru svojih nadležnosti, osigurava i unaprjeđuje ovo područje sukladno nacionalnim propisima, vlastitim odlukama i programima te primjerima dobre prakse.

U ovom su području predviđene mjere i aktivnosti, sukladno nadležnostima i materijalnim mogućnostima Grada Zagreba, ali svakodnevni upiti i zamolbe osoba s invaliditetom zahtijevaju traženje rješenja i izvan toga okvira.

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom je u 2019. razvio interaktivni sustav za prikupljanje podataka koji je izrađen prema Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću te omogućuje jednostavno prikupljanje podataka na terenu.

U 2020. provodilo se prikupljanje podataka o objektima iz nadležnosti pod upravljanjem Grada Zagreba koji će biti predmet analize. Međutim zbog potresa koji je pogodio Zagreb u ožujku, bilo je potrebno napraviti reviziju prikupljenih podataka. Po završetku revizije podataka, u koordinaciji s nadležnim uredima, svim objektima bit će poslan upitnik za analizu pristupačnosti građevina.

Nastavljen je i razvoj servisa **Pristupačni Zagreb** koji pruža informacije o pristupačnosti raznim objektima iz javnog, privatnog i civilnog sektora. Razvoj se odvijao u redovnim konzultacijama s udrugama osoba s invaliditetom. Servis je nadograđen te je izrađen redizajn i prilagodba servisa te je dodana prilagodba za slijepe i slabovidne osobe, izrađen je modul za navigaciju prilagođenu za osobe s invaliditetom, implementiran je backend servis čime se unaprijedila učinkovitost servisa te je provedeno kartiranje elemenata pristupačnosti u Gradu Zagrebu. Karta pristupačnosti trenutno pokriva zapadnu granicu Savske ceste, južnu granicu rijeke Save, istočnu granicu Heinzelove ulice te Gornji grad, a navigacija prepoznaje/izbjegava sljedeće prepreke ili smetnje pri kretanju po pločnicima: stube, visoke rubnjake, neravnine na površini tla, nedovoljnu širinu pločnika, prevelik nagib pločnika. Dio podatka za kartu pristupačnosti kao i metodologiju za mapiranje, Gradu Zagrebu ustupio je geografski odjel Prirodoslovno matematičkog fakulteta.

Sektor za ceste⁹, u 2020. nabavio je **74 zvučna signalizatora** za slijepe i slabovidne osobe koji će biti ugrađeni 2021. na deset lokacija, te su ugrađeni signalizatori koji su nabavljeni u 2019.

Također, izvršeno je postavljanje **taktilnih površina** na **osam** autobusnih stajališta i **četnaest** pješačkih prijelaza na sljedećim lokacijama:

1. Ulica Bedeki
2. Selska cesta
3. Sljemenska cesta
4. Koledinečka ulica
5. Ulica Ivice Drmića

⁹ Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

6. Ulica 4c
7. raskrižje Prepuštovečka-Šašinovečka-Soblinečka

Izvršeno je i upuštanje rubnjaka na **pet** autobusnih stajališta i **32** pješačka prijelaza na lokacijama:

1. Sljemenska cesta
2. Ulica Nikole Pavića
3. Ulica Vilima Korajca
4. Ulica Ivice Drmića
5. Ulica 4c, Gračanska rotor
6. raskrižje Prepuštovečka-Šašinovečka-Soblinečka
7. produžena Ulica Vrbje
8. raskrižje ulica Vrbje-Odakova
9. odvojak Ulice Mikulići
10. produžena Jarunska ulica-I. faza

Zagrebački holding d.o.o. – podružnica Zagrebačke ceste izradio je 199,00 m² asfaltnih pješačkih rampi, 299,00 m² prelaganja/upuštanja betonskih rubnjaka te 25,00 m² prelaganja/upuštanja granitnih rubnjaka.

Kako bi se osobe s invaliditetom mogle neovisno kretati gradom, kontinuirano se ulažu veliki naponi u prilagođavanje javnog gradskog prijevoza i javne površine. Tako tramvajski vozni park čine nekoliko tipova tramvaja, od kojih su **142 tramvaja niskopodna** (45% od ukupnog broja tramvaja) a od ukupno 441 autobusa, **355 su niskopodni** (81%). Od ukupno 257 tramvajskih stajališta, **179** je prilagođeno osobama s invaliditetom (70%). **U svrhu osiguranja pristupačnosti vozila javnog gradskog prijevoza u redovnom prometu, na inicijativu udruga osoba s invaliditetom, Zagrebački električni tramvaj (ZET) pokrenuo je projekt ugradnje pomične aluminijske rampe u niskopodne tramvaje.** Od ukupno 142 vozila postupak ugradnje dovršen je u 129 vozila (91%), a ostalih trinaest planira se dovršiti do kraja 2021.

Također, krajem 2019. ZET je potpisao Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava za projekt „**Nabava 29 autobusa za ZET d.o.o.**“ za nabavu 29 novih autobusa i to petnaest klasičnih gradskih niskopodnih i četrnaest klasičnih gradskih polu-niskopodnih autobusa s niskom emisijom CO₂ (euro 6 norma) koji su isporučeni do srpnja 2020.

U listopadu 2020. ZET je prijavio nabavu deset električnih autobusa na javni poziv koji je raspisao Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Nabavljena su i četiri elektro-vozila za prijevoz putnika na lokacijama Mirogoj, Miroševac, Markovo polje, a kojima se služe i određene kategorije osoba s invaliditetom.

Specijalizirani javni prijevoz kombi vozilima odvija se u vidu svakodnevnog prioritetnog i povremenog prijevoza, a trenutno se obavlja s **31 kombi vozilom (18 vozila za prijevoz osoba s invaliditetom i 13 vozila za prijevoz djece s teškoćama u razvoju)**. U 2020. nabavljena su dva nova vozila, jedno za prijevoz osoba s invaliditetom i jedno za prijevoz djece s teškoćama u razvoju. Vozila su dostupna korisnicima 24 sata dnevno, uključujući i vikende, blagdane i ostale neradne dane, kao i dežurstvo u noćnom radu od 00:01 do 06:00 sati jednog kombi vozila.

Zahtjevi za prijevozom uključuju prijevoz na posao, prijevoz na fakultet, prijevoz u srednju školu, prijevoz u ustanove za obrazovanje i rehabilitaciju.

Tijekom prošle godine obilježeno je **135 novih parkirališnih mjesta** (ukupno je obilježeno **2650**) za osobe s invaliditetom.

Izvršene su i **rekonstrukcije pothodnika** u Aleji grada Bologne – Stenjevec i na raskrižju Avenije Dubrovnik i Ulice SR Njemačke. Između naselja Utrine i Zapruđe započeli su radovi za rekonstrukciju pothodnika. Osim toga, izrađena je tehnička dokumentacija za rekonstrukciju pothodnika Avenija Marina Držića-Folnegovićevo naselje i Ulica kneza Branimira – Ulica Divka Budaka.

Potpisan je i Ugovor o dodjeli sredstava za projekt „**ITU - Modernizacija pješačkih pothodnika povezanih s javnim prijevozom na području Grada Zagreba**“. Cilj projekta je omogućavanje nesmetanog i sigurnog kretanja pješaka te osiguranja pristupačnosti korištenja javnog gradskog prijevoza. Projektom je obuhvaćena rekonstrukcija/modernizacija i opremanje pothodnika na **osam lokacija** na području grada Zagreba te izrada projektno-tehničke dokumentacije za radove na rekonstrukciji/modernizaciji na još devet pothodnika povezanih s javnim gradskim prijevozom. Ukupna vrijednost projekta iznosi oko 56.167.670,59 kn, dok bespovratna sredstva iznose 47.742.520,00 kn.

Također, u provedbi je trogodišnji projekt „**Transport innovation for vulnerable to exclusion people needs satisfaction**“ u sklopu Obzor 2020 (Horizon 2020), programa Europske unije za istraživanje i inovacije za razdoblje od 2014. do 2020. Nositelj projekta je Tehnološko sveučilište Eindhoven, a Grad Zagreb je partner na projektu.

Cilj projekta je osmišljavanje i testiranje digitalnih rješenja za prijevoz osoba s invaliditetom i njihovih skrbnika, u koordinaciji s osobama s invaliditetom, a primjenom metodologije razvijenom kroz projekt. Projekt utvrđuje jaz između potreba korisnika s obzirom na postojeći gradski prijevoz i buduće trendove u mobilnosti, kao i institucionalne i kulturne barijere koje mogu spriječiti premošćivanje tih nedostataka.

Posebno ističemo da Grad Zagreb osigurava besplatni javni prijevoz, odnosno **pravo na besplatnu godišnju ZET kartu** koju je u 2020. steklo **11720** osoba s invaliditetom i **287** pratitelja za slijepu osobu.

Ugrađena govorna najava u tramvajskim vozilima značajno olakšava javni prijevoz svima, posebno slijepim i slabovidnim osobama, ali zbog prisutnog problema povremenog neuključivanja, uglavnom zbog nedovoljne osjetljivosti pojedinih vozača, Udruga slijepih Zagreb i dalje je upućivala svoje članove da kontinuirano prijavljuju svaki propust Kontakt centru ZETa.

Što se unutarnjeg prometa tiče, Grad je u izvještajnom razdoblju izdao **714** tzv. **objava u putničkom željezničkom i brodskom prometu**, kojom osobe s invaliditetom ostvaraju povlasticu od **75% od redovne cijene vozne karte za četiri putovanja godišnje**, dok pratitelji imaju besplatan prijevoz.

U izvještajnom razdoblju izvršene su i **preinake, adaptacije te nabavljena oprema kojom se osigurava pristupačnost građevina osobama s invaliditetom**. Izvršeno je uređenje putničkog dizala, uklanjanje barijera i uređenje sanitarnog čvora za osobe otežane mobilnosti u Glazbenom učilištu Elly Bašić, prostora za novu učionicu za djecu s teškoćama u razvoju u

Osnovnoj školi Sesvete, ugrađena je podizna platforma i rampa na ulazu s parkirališta u Gimnaziji Sesvete, i ugrađene su vertikalne podizne platforme u Geodetskoj školi i Osnovnoj školi Luka. Također, izrađena je prilazna rampa za osobe s invaliditetom u mrtvačnici Markovo polje, a sanirana na groblju Stenjevec. Žičara Sljeme projektirana je i izvedena na način da je omogućen pristup osobama s invaliditetom.

Grad Zagreb se osobito ističe u osiguranju socijalnog stanovanja za sve ranjive društvene grupe, osobito osobe s invaliditetom. Tijekom 2020. dodijeljeno je ukupno 37 stanova, od kojih je **petnaest izvan liste reda prvenstva** dodijeljeno osobama s najtežim stupnjem invaliditeta koji su ujedno i korisnici pomoći socijalne skrbi, čime se nastavlja trend adekvatnog rješavanja stambenih pitanja osoba s invaliditetom. Nakon potresa u ožujku 2020. Grad Zagreb izmijenio je Odluku o najmu stanova čime su na određeno vrijeme, u vrijeme trajanja obnove prostora, zbrinute 22 obitelji čiji su podnositelji odnosno članovi domaćinstva osobe s invaliditetom.

*Područje „Stanovanje, mobilnost i pristupačnost“ obuhvaća pet mjera koje se protežu kroz sedamnaest aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. Prema raspoloživim podacima u 2019. ukupno je, uz stručnu i financijsku podršku Grada Zagreba organizirane su **dvije** edukacije kroz koje je prošlo **60** korisnika. Nastavljen je razvoj servisa „Pristupačni Zagreb“ te su u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom utvrđeni daljnji koraci razvoja servisa. Izvršeni su brojni zahvati s ciljem osiguranja pristupačnosti i elemenata informacijske potpore na zdravstvenim, kulturnim, obrazovnim i drugim ustanovama.*

*Naglasak u 2020., stavljen je na proširenje kapaciteta specijaliziranog kombi prijevoza, razvoj online servisa „Pristupačni Zagreb“, provedbu projekta „Modernizacija pješačkih pothodnika povezanih s javnim prijevozom na području Grada Zagreba“ i provođenje projekta „Transport innovation for vulnerable to exclusion people needs satisfaction“ te daljnju **edukaciju vozača, pratitelja i dispečera**, kao i na mogućnosti **rješavanja problema pristupačnosti osobama s invaliditetom, javnog prijevoza ugradnjom pomičnih aluminijskih rampi**. Područje pristupačnosti, mobilnosti i stanovanja za Grad Zagreb predstavlja prioritetni kapitalni projekt te iako je Grad Zagreb u odnosu na ostale gradove u Hrvatskoj, grad s najviše raskrižja sa zvučnim semaforima, stazama vodiljama, prilagođenim javnim prijevozom, postoji svijest o potrebi za daljnjim ulaganjima i prilagodbama kako bi se osigurala pristupačnost osobama s invaliditetom.*

*Za ovo područje, u 2020. ukupno je utrošeno **39.386.806,13 kn**.*

Područje 6. Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje

-glavni nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom,
Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo-

Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje ključni su elementi društvene uključenosti i ekonomske neovisnosti osoba s invaliditetom, a rad i zaposlenost temeljni su uvjet integracije u zajednicu, odnosno ostvarivanje redovnih životnih uvjeta. Iako je pravo na rad jedno od temeljnih ljudskih prava, mnogim je osobama s invaliditetom svijet rada nedostupan, upravo zbog njihova invaliditeta.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Regionalni ured Zagreb (u daljnjem tekstu: HZZ), u Gradu Zagrebu, na dan 31. prosinca 2020. evidentirano je 1320 nezaposlenih osoba s invaliditetom, što je za 8,7% više u odnosu na prosinac 2019., te čini 21,2% od ukupnog broja nezaposlenih osoba s invaliditetom iz evidencije Zavoda.

Broj zaposlenih osoba s invaliditetom, naveden u Očevidniku zaposlenih osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu u 2019. iznosi **5252** dok je u 2020. **5293** zaposlenih osoba s invaliditetom.

Budući da je zaštitno zapošljavanje značajan oblik zapošljavanja, osobito osoba s težim stupnjem invaliditeta koji teško mogu ostvariti zaposlenje na otvorenom tržištu rada, Grad Zagreb potiče programe zapošljavanja uz potporu u zaštićenim i otvorenim uvjetima rada. U sklopu **Programa državne potpore za zapošljavanje osoba s invaliditetom za 2020.**, Grad Zagreb je dodijelio državne potpore dvjema zaštitnim radionicama - Ustanovi za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom URIHO (u daljnjem tekstu: URIHO) i Ladi d.o.o. ustanovi za zapošljavanje i rehabilitaciju osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Lada d.o.o.). Tako je u 2020., ustanovi URIHO - u za navedene troškove odobreno **27.600.000,00 kn** potpore, a Ladi d.o.o. **1.400.000,00 kn**. Od odobrenog iznosa, URIHO je utrošio 26.830.515,54 kuna (od čega je 12.810.515,54 kuna bilo namijenjeno za subvencioniranje plaća radnika - osoba s invaliditetom, a 14.020.000,00 kuna za dodatne troškove zapošljavanja osoba s invaliditetom), a Lada d.o.o. 1.326.233,61 kuna (od čega je 416.066,21 kuna bilo namijenjeno za subvencioniranje plaća radnika - osoba s invaliditetom, a 910.167,140 kuna za dodatne troškove zapošljavanja osoba s invaliditetom).

U Gradu Zagrebu, na dan 31. prosinca 2020. godine, broj zaposlenih službenika iznosio je **3230**, od kojih je ukupno **87** osoba s invaliditetom, što je **sedam** osoba s invaliditetom više u odnosu na isto razdoblje 2019. Važno je napomenuti da, stupanjem na snagu Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom¹⁰ koji propisuje tko se smatra osobom s invaliditetom, navedenih **87** ispunjava uvjete za upis u Očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom. Također, treba posebno istaknuti da osobe s invaliditetom rade na svim razinama gradske uprave.

ZET d.o.o. zapošljava **226** osoba s invaliditetom dok Zagrebački holding d.o.o. zapošljava **241** osobu s invaliditetom. U obrazovnim ustanovama zaposleno je **184** osobe s invaliditetom, dok je u ostalim ustanovama Grada Zagreba zaposleno **147** osoba s invaliditetom.

U 2020. nije bio raspisan Javni natječaj za dodjelu potpora za očuvanje i razvoj tradicijskih, deficitarnih i proizvodnih obrtničkih djelatnosti s obzirom da je zbog situacije uzrokovane

¹⁰Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom (Narodne novine 44/14, 97/14, 75/18)

koronavirusom COVID-19 i potresom koji je pogodio Grad Zagreb prolongiran rok za provedbu aktivnosti i dostavu izvješća o namjenskom korištenju sredstava potpore koje su obrtnicima odobrene temeljem natječaja iz 2019.

Također, u 2020. nije bio raspisan Javni natječaj za dodjelu potpora za razvoj društvenog poduzetništva, već se kontroliralo namjensko korištenje potpora koje su odobrene krajem 2018., a društveni poduzetnici su imali rok od jedne godine za provedbu aktivnosti, te su bili obavezni dostaviti izvješće početkom 2020.

U 2020. Gradski ured za socijalnu zaštitu aktivno je radio na poticanju i afirmaciji socijalnog poduzetništva, naročito u području osoba s invaliditetom.

Ured je pružio potporu European Association of Service Providers for Persons with Disabilities (EASPD) –za prijavu projekta „**Blueprintproject on Work Integration Social Enterprises (WISEs)**“ koji je prijavljen Erasmus+ Poziv za dostavu prijedloga 2020. Sector Skills Alliance (Blueprint) (EAC/A02/2019) Wave 4 (2021-2024) – Lot 2.Opći cilj Projekta je razviti i primijeniti novi strateški pristup (nacrt) sektorske suradnje na vještinama potrebnim za jačanje rada društvenih poduzeća za radnu integraciju koji osnažuju i jačaju vještine i kompetencije skupina u nepovoljnom položaju i održivom rješavanju problema digitalizacije društvenih poduzeća za radnu integraciju.

Grad Zagreb, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom kao pridruženi partner sudjeluje u Savjetodavnom odboru Projekta te u aktivnostima pregleda i diseminacije rezultata Projekta.

Također, prijavljen je i odabran za financiranje projekt „**R.E.S.E.T - RelaunchingEmploymentwithSocialEconomyintheTerritories**“ u okviru COSME Programa za konkurentnost malih i srednjih poduzeća (MSP) 2014. – 2020. Opći cilj Projekta je Unapređenje interakcije i poboljšanje suradnje između postojeće mreže socijalne ekonomije i dionika na regionalnoj i lokalnoj razini unutar prioriternih područja „Misija socijalne ekonomije“, poticanje međuregionalnog učenja između dionika socijalne ekonomije (javnog i privatnog) sektora te dati doprinos postupnoj izgradnji zajednice socijalne ekonomije. Nositelj projekta je Regija Occitanie.

Prijavljen je i projekt „**EntrepreneurshipinTourism for all**“ na Erasmus + Poziv na podnošenje prijedloga 2020. — EAC/A02/2019. Cilj projekta je aktivno podržati brzu integraciju i pristup osobama s invaliditetom obuci, društvu i tržištu rada. Nositelj Projekta je Plataforma Representativa Estatal de Personascon Discapacidad Fisica, a partneri su EGIInA – European Grants International Academy (Italija), SGS Tecnos, S.A. (Španjolska), Accessible Portugal (Portugal), Blue Line (Portugal), AISM - Italian Multiple Sclerosis Association (Italija) i European Grants International AcademySrls (Italija). Projekt nije odabran za financiranje.

Djelatnici odjela za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom redovito primaju sve osobe koje se obraćaju i interesiraju o svojim pravima i mogućnostima zapošljavanja kako u gradskim upravnim tijelima i ustanovama tako i općenito.

Područje „Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje“ obuhvaća šest mjera koje se protežu kroz 21 aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. Prema raspoloživim podacima u 2020. je, uz stručnu i financijsku podršku Grada Zagreba

organizirano 43 edukacije, predavanja, radionica, seminara. Isplaćena je potpora za zapošljavanje osoba s invaliditetom u zaštićenim uvjetima u iznosu od 29.000.000,00 kn.

Naglasak u 2020., bio je na održavanju i unaprjeđenju zaposlenosti osoba s invaliditetom u zaštićenim uvjetima te na poticanju i afirmaciji socijalnog poduzetništva, naročito u području osoba s invaliditetom prijavama projekata na financiranje iz programa Europske unije.

Za ovo područje, u 2020. ukupno je utrošeno 28.156.749,15 kn.

Područje 7. Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja

-glavni nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom-

Grad Zagreb tijekom posljednjih godina provodi cjelovitu i jedinstvenu politiku prema osobama s invaliditetom. Posebna pažnja se posvećuje ženama i djevojkama s invaliditetom koje su vrlo često suočene s višestrukom diskriminacijom s obzirom na spol i invaliditet. Polazeći od činjenice da je nasilje oblik diskriminacije i jedan od najtežih oblika kršenja osnovnih ljudskih prava te da su žene najčešće žrtve nasilja u obitelji, ovom je području potrebno posvetiti posebnu pozornost u narednom periodu.

U okviru Doma za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja „Duga – Zagreb“, djeluje **Savjetovalište za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja**, koje pruža odgovarajuću stručnu pravnu pomoć na svim razinama, odnosno pravnu i savjetodavnu pomoć žrtvama obiteljskog nasilja, potporu i osnaživanje žrtava i njihovih obitelji, kao i pomoć djeci i odraslim osobama koje su svjedočile nasilju. Savjetodavnu pomoć u Savjetovalištu u 2020. zatražilo je **četрнаest osoba s invaliditetom**, što je **2,13%** od ukupnog korisnika savjetovališta. Pretpostavlja se da je ta brojka i veća, ako korisnik ne istakne da je osoba s invaliditetom, posebice ako se radilo o kontaktu putem telefona ili elektronske pošte.

Iako je od rujna 2019., uz dugogodišnje savjetovalište na lokaciji Ninska 10/2, otvorena dodatna lokacija u Ozaljskoj 93, koja je u potpunosti pristupačna osobama s invaliditetom, zbog pandemije koronavirusa lokacija Ninska 10/2 potpuno je prestala raditi u 2020. jer je smještena u zgradi Doma zdravlja istok u Sesvetama, pa je savjetovalište radilo na lokaciji Ozaljska 93.

Treba istaknuti da Grad Zagreb poklanja izuzetnu pažnju problematici nasilja nad ženama s invaliditetom i nasilju u obitelji, te je Grad Zagreb sudjelovao u partnerstvu sa Zajednicom saveza osoba s invaliditetom Hrvatske-Mreža žena s invaliditetom u kampanji „**16 dana aktivizma protiv rodno uvjetovanog nasilja**“. U sklopu kampanje izrađeni su i tiskani promotivni materijali, a provodila se pod sloganom „**Ponosne, jake i vidljive**“.

Također, Grad Zagreb je u suradnji s Domom „Duga-Zagreb“ organizirao okrugli stol povodom obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama, u sklopu provedbe europskog projekta A.S.A.P.

Osobe s invaliditetom kontinuirano se potiču na korištenje usluga **Savjetovališta Grada Zagreba** i to u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom, neposrednim informiranjem te putem informativnih letaka, a informacije o radu i uslugama savjetovališta dostupne su i na mrežnim stranicama Grada Zagreba. Također ih se upućuje i na korištenje usluga i ostvarivanje prava putem Centra za socijalnu skrb Zagreb.

Također, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom pruža financijsku i stručnu podršku udrugama osoba s invaliditetom koje kroz svoj rad prate zakonske propise kojima se uređuju prava i položaj osoba s različitim vrstama oštećenja te koje kroz pravna savjetovališta i redovnu djelatnost udruge informiraju svoje članove i pomažu im u ostvarivanju prava pružanjem podrške pri sastavljanju podnesaka, upućivanjem te kontaktima i povezivanjem s nadležnim službama. Financirani su i projekti koji su za cilj imali uklanjanje stereotipa, senzibiliziranje zajednice, psihofizičko osnaživanje djece i edukacije roditelja i zajednice o prihvatljivim i neprihvatljivim oblicima ponašanja, prevencija nasilja, savjetovanje mladih i drugo.

Sufinancirane su i **publikacije na Brailleovom pismu** i u **zvučnoj tehnici** pomoću kojih se osigurava kontinuitet, protok i pristup informacijama slijepim i slabovidnim osobama, ali i publikacije koje imaju za cilj senzibilizaciju javnosti prema osobama s invaliditetom.

*Područje „**Pravna zaštita i zaštita od nasilja**“ obuhvaća šest mjera koje se protežu kroz 27 aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. Prema raspoloživim podacima u 2020. ukupno je, uz stručnu i financijsku podršku Grada Zagreba organizirano **13 seminara i radionica pravnog savjetovanja** za osobe s invaliditetom preko udruga osoba s invaliditetom, usluge savjetovašta Grada Zagreba koristilo je **424** korisnika, većina njih višekratno. Tiskano je i podijeljeno ukupno 14577 dokumenata, na Brailleovom pismu i u zvučnoj tehnici, te ostalih dokumenata, broušura i letaka prilagođenih osobama s invaliditetom.*

Naglasak u 2020., stavljen je na edukaciju i senzibilizaciju te prevenciju problema nasilja nad ženama s invaliditetom te djecom s teškoćama u razvoju, kao najranjivijim skupinama, uz stručnu i financijsku potporu Grada Zagreba.

*Za ovo područje, u 2020. ukupno je utrošeno **262.113,00 kn**.*

Područje 8. Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti

-glavni nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom-

Postizanje potpune inkluzije osoba s invaliditetom u društvo na ravnopravnoj osnovi, ne može se ostvariti bez pristupa informacijama i bez senzibilizacije javnosti o prirodi invaliditeta i osobama s invaliditetom. Osobama s invaliditetom pristup informacijama preko digitalnih tehnologija može biti teže otežan iz ekonomskih, infrastrukturnih ili socijalnih razloga, posebno u kućanstvima s niskim i srednjim prihodima.

Sve informacije koje se tiču osoba s invaliditetom (natječaji i rezultati natječaja, zakonske izmjene i dopune, obavijesti i dr.), Grad Zagreb objavljuje na svojim službenim stranicama. Također se redovito obavještavaju i mediji koji prate sve gradske aktivnosti prema osobama s invaliditetom pa su informacije dostupne i putem web portala, lokalnih TV i radio emisija. Grad Zagreb s drugim ustanovama, tijelima javne vlasti i udrugama potiče na komunikaciju dostupnim tehnologijama (web stranice, e-pošta i dr.).

Jačanje svijesti javnosti o osobama s invaliditetom važna je varijabla u stvaranju inkluzivnog društva. Stoga Grad Zagreb godinama financijski podržava **IN Portal, vodeći news portal za osobe s invaliditetom u Hrvatskoj**. IN Portal daje značajan doprinos u senzibilizaciji šire javnosti za probleme osoba s invaliditetom, te služi kao medijska platforma kroz koju organizacije i udruge promoviraju svoje projekte.

Grad Zagreb je i u 2020. financirao **radio emisiju Hodalica**, koju zajednički provode Hrvatski savez udruga mladih i studenata s invaliditetom SUMSI i Radio Student. Hodalica je emisija za mlade i studente s invaliditetom, bavi se novim događanjima, projektima i ostalim zanimljivostima iz područja obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja, slobodnog vremena te svih ostalih segmenata iz života osoba s invaliditetom. U 2020. bilo je 25 emisija, a procjena je da je bilo oko 6.000 slušatelja te oko 350 korisnika koji su se uključili u neku od spomenutih aktivnosti, a 25 ih je svoje aktivnosti prezentiralo u emisiji.

Također, Gradski ured za obrazovanje, sukladno zamolbama osnovnih i srednjih škola odobrio je nabavu pomagala; tablet za učenika s visokom slabovidnošću, prijenosno računalo s čitačem za učenika s visokom slabovidnošću, interaktivne ploče uz dodatnu opremu i prijenosna računala za potrebe učenika s teškoćama u razvoju u posebnom razrednom odjelu te prijenosno računalo za potrebe slabovidnog učenika s teškoćama u razvoju, stolno računalo i projektor za potrebe posebnog razrednog odjela za učenike s teškoćama u razvoju, s ciljem osiguravanja dostupnosti obrazovnih sadržaja učenicima s teškoćama u razvoju, odnosno kako bi bili u skladu s postojećim standardima pristupačnosti. Sufinancirani su i mnogi programi i projekti s ciljem povećanja informatičke pismenosti slijepih i slabovidnih osoba, osoba s intelektualnim teškoćama i sigurnog korištenja interneta, iako je izvršavanje istih bilo ograničeno zbog promijenjenih okolnosti uzrokovanih pandemijom koronavirusa.

Područje „Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti“ obuhvaća pet mjera koje se protežu kroz devetnaest aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. Prema raspoloživim podacima u 2020. ukupno je, uz stručnu i financijsku podršku Grada Zagreba organizirana 41 edukacija, tribina, stručnih skupova, 5 kampanja, 20 sastanaka s predstavnicima medija.

Naglasak u 2020. stavljen je na pružanje financijske i stručne podrške organizacijama civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, u vidu edukacija o korištenju novih i postojećih raspoloživih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, te na kontinuiranoj financijskog potpori medijskim sadržajima koje kreiraju osobe s invaliditetom.

*Za ovo područje, u 2020. ukupno je utrošeno **566.394,42 kn.***

Područje 9. Sudjelovanje u kulturnom životu

-glavni nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport-

Brojne prepreke onemogućavaju osobama s invaliditetom sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi i puno uživanje njihovih osnovnih prava, među kojima su i kulturna prava. Stoga je kao i ranijih godina, tijekom 2020. Grad Zagreb nastavio približavati kulturni prostor osobama s invaliditetom iako zbog pandemije uzrokovane koronavirusom, u određenim situacijama na izmijenjeni način. Iz godine u godinu rastu aktivnosti osoba s invaliditetom u području kulture, jer osobe s invaliditetom nisu samo korisnici kulturnih usluga, već su i stvaratelji kulture.

Grad Zagreb pruža stručnu i financijsku potporu umjetničkim aktivnostima i manifestacijama udruga osoba s invaliditetom i pojedinaca; te su sufinancirani brojni programi udruga koji afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom. Ovdje ističemo da je Muzej grada Zagreba bio organizator prve ArHIZ međunarodne konferencije s temom dostupnosti izvora informacija svim društvenim skupinama, uključujući i one najranjivije, osobe s invaliditetom. Uz potporu Grada Zagreba, Hrvatski savez gluhoslijepih osoba Dodir organizirao je ZnakoFest-nacionalnu smotru hrvatskog znakovnog jezika kojom se podiže svijest o važnosti znakovnog jezika u kontekstu ostvarivanja temeljnih prava nagluhih, gluhih i gluhoslijepih osoba. Zbog pandemije uzrokovane koronavirusom, ZnakoFest je prvi puta organiziran virtualno.

Budući da je obveza Grada Zagreba osigurati jednake mogućnosti osobama s invaliditetom za korištenje kulturnih sadržaja, muzeji kojima je osnivač Grad Zagreb omogućili su u okviru redovite edukativno-pedagoške djelatnosti besplatan obilazak stalnih postava muzeja i povremenih izložbi s organiziranim stručnim vodstvom za osobe s invaliditetom, u suradnji s udrugama ili institucijama.

Ističemo primjer **Muzej grada Zagreba**, kao primjer dobre prakse u osiguravanju pristupa kulturnim sadržajima, koji posebnu pozornost posvećuju osobama s invaliditetom. Osobama s invaliditetom dozvoljen je pristup automobilom, ulaz je besplatan te je dozvoljen ulaz sa psom vodičem. Muzej je opremljen s dvije podizne rampe, liftom i malim pomičnim rampa, a na raspolaganju je i muzejsko osoblje za osobe koje se žele samostalno kretati muzejom. Cijeli stalni postav muzeja dostupan je slijepim, slabovidnim i gluhoslijepim osobama, a osiguravaju se i specijalna vodstva i kreativne radionice za osobe s intelektualnim teškoćama i teškoćama u učenju. Svakog prvog utorka u mjesecu u sklopu projekta Dijalog kroz dodir stručni vodiči muzeja upoznaju osobe s invaliditetom sa poviješću Grada Zagreba vodeći ih kroz stalni postav i povremene izložbe.

Također, Muzej grada Zagreba dobio je oznaku COME-IN! i time postao jedan od osamnaest europskih muzeja kao dio mreže muzeja koji je prepoznat kao muzej koji pokazuje brigu i predanost u ispunjavanju COME-IN! ¹¹ načela, kojim se promiče pristupačnost i uključivost radi približavanja muzejskog iskustva svima, a osobito osobama s invaliditetom.

Muzej suvremene umjetnosti pod krovnom nazivom Drugačiji i jednaki u provodi različite inkluzivne programe. Tijekom 2020. Muzej je pokrenuo novi model pristupa i prilagodbe muzejskih sadržaja osobama s invaliditetom. Sa Centrom za odgoj i obrazovanje "Vinko Bek"

¹¹https://www.interreg-central.eu/Content.Node/COME-IN.html#About_COME-IN!

započela je suradnja unutar koje sudjeluju korisnici (osobe oštećena vida) Odjela za psihosocijalnu rehabilitaciju odraslih osoba. Kroz program rehabilitacije koji se provodi u samom Centru Vinko Bek, grupa korisnika posjećuje Muzej te sudjeluje u vodstvima i radionicama temeljenim na iskustvenom doživljaju. U program Drugačiji i jednaki uključeni su i korisnici kluba „Vjeverica“ koji djeluje unutar Udruge za podršku osobama s intelektualnim poteškoćama Grada Zagreba i koji po prvi puta sudjeluju i dio su projekta prilagodbe muzejskih sadržaja ovoj skupini posjetitelja.

Radi se o pionirskim projektima temeljenima na razumijevanju, doživljaju i percipiranju umjetnosti kroz emocije i osjetila (sluh, dodir, miris), te povezivanju vidljivog i nevidljivog kroz razgovornu terapiju. Ovim programom MSU predstavlja novi pristup unutar rehabilitacije osoba s invaliditetom kroz upoznavanje i razumijevanje umjetnosti u cilju socijalne integracije i inkluzije.

Svakako je potrebno posebno naglasiti i sljedeće projekte koji svojim aktivnostima doprinose pristupačnosti kulturnih sadržaja. Zaklada Čujem, vjerujem, vidim uz potporu Grada Zagreba, provela je vrijedan projekt **Čujem, vidim, živim** u okviru kojeg je snimila **37** zvučnih knjiga iz područja beletristike, publicistike, društveno-humanističkih znanosti i knjiga za djecu i mlade.

Zaklada je isto tako uz potporu Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom digitalizirala **20** naslova tiskanih knjiga, sukladno iskazanim potrebama slijepih i slabovidnih osoba u procesu formalne ili neformalne edukacije, osigurala uslugu online bespovratnog preuzimanja (download) **600** jedinica knjižnične građe snimljenih ranije te **60** novih naslova snimljenih u 2020., za potrebe slijepih, slabovidnih i drugih korisnika koji ne mogu koristiti crni tisak čime je povećan fond prilagođenih knjiga slijepim osobama i osobama s poremećajima sposobnosti čitanja.

Nadalje, Udruga za promicanje stvaralaštva i jednakih mogućnosti Alternator osigurala je audiodeskripciju i titlove za ukupno **deset** filmova od kojih su tri („Jako, jako daleko“, „Moj brat lovi dinosaure“ i „Ljetni buntovnici“) prikazana putem televizijskih ekrana na HRT 3, te je u sklopu projekta „Uključi me kulturno-predstave za gluhe i nagluhe“ osigurala audiodeskripciju **dviju** predstava „Ja od jutra nisam stao“ i „Umri ženski“ u Satiričkom kazalištu Kerempuh.

*Područje „Sudjelovanje u kulturnom životu“ obuhvaća pet mjera koje se protežu kroz četrnaest aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. Prema raspoloživim podacima u 2020. ukupno je, uz stručnu i financijsku podršku Grada Zagreba organizirano **17** programa koji afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom, a kojima je obuhvaćeno **3755** korisnika, otprilike **10.000** osoba s invaliditetom uključeno je kulturne manifestacije, financirano je **šest publikacija** osoba s invaliditetom, održano oko 50 manifestacija, u suradnji s udrugama nabavljeno **134 zvučnih knjiga** te su **dvije kazališne predstave** prilagođene audiodeskripcijom.*

Naglasak u 2020. godini stavljen je na daljnji razvoj i stvaranje preduvjeta za inkluzivnu i pristupačnu kulturu te na podupiranje umjetničke neovisnosti osoba s invaliditetom.

*Za ovo područje, u 2020. utrošeno **879.018,51 kn**.*

Područje 10. Sudjelovanje u političkom i javnom životu

-glavni nositelj: Gradski ured za mjesnu samoupravu-

Na parlamentarnim izborima 2020., sukladno obvezatnoj uputi Državnog izbornog povjerenstva, birački odbor je svakom biraču, koji je o nemogućnosti pristupa na biračko mjesto pravovremeno obavijestio izbornu povjerenstvo, odnosno na dan izbora (do 12:00 sati) omogućio glasovanje na adresi u obuhvatu biračkog mjesta. Birač koji s obzirom na invaliditet (sljepoća, slabovidnost, oštećenje gornjih ekstremiteta ili drugih oštećenja koja mu onemogućavaju samostalno glasovanje), ne bi mogao samostalno glasovati, omogućeno je da može doći na biračko mjesto s drugom osobom koja će po njegovoj ovlasti i uputi zaokružiti redni broj ispred naziva kandidacijske liste, odnosno redni broj ispred imena i prezimena kandidata na toj listi kojemu birač želi dati prednost u odnosu na ostale kandidate.

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana osoba s invaliditetom nije održan tradicionalni prijem i susret gradonačelnika Grada Zagreba i predsjednika Gradske skupštine Grada Zagreba, s predstavnicima udruga osoba s invaliditetom zbog proglašenja epidemije bolesti COVID-19 uzrokovana virusom SARS-CoV-2 na području Republike Hrvatske (Odluka o proglašenju epidemije bolesti COVID-19 uzrokovana virusom SARS-CoV-2). Gradonačelnik Grada Zagreba, uputio je poruku svim osobama s invaliditetom potičući ih na aktivno sudjelovanje u društvu na svim razinama.

Predstavnici Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, kao i udruge osoba s invaliditetom, sudjelovali su u nizu emisija na radiju i televiziji, čija je problematika bila vezana uz aktivnosti, probleme i potrebe djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom, kao i o načinima uključivanja osoba s invaliditetom u politički i javni život zajednice.

Područje „Sudjelovanje u političkom i javnom životu“ obuhvaća pet mjera koje se protežu kroz devet aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano od 2016. do 2020.

Za ovo područje, u 2020. utrošeno je 206.250,00 kn.

Područje 11. Istraživanje i razvoj i međunarodna suradnja

-glavni nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom-

Grad Zagreb je i u ovom izvještajnom razdoblju organizirao niz aktivnosti kojima se uključio u **Europski tjedan mobilnosti**, manifestaciju koja se svake godine obilježava od **16. do 22. rujna** u organizaciji Europske komisije, s ciljem da se potakne javna svijest o potrebi akcije protiv zagađenja uzrokovanog povećanjem motoriziranog prometa u urbanim sredinama, a time i poboljša kvaliteta života građana.

Svake godine manifestacija se fokusira se na određenu temu povezanu s održivom mobilnošću. Ove godine glavni poziv na djelovanje je: „**Mobilnost s nultim emisijama za sve**“. Odražava ambiciozan cilj ugljično-neutralnog kontinenta do 2050. godine, predstavljen u Europskom zelenom planu. Temom se također želi istaknuti važnost prijevoza s nultim emisijama i promicanje uključivog pristupa koji obuhvaća sve građane.

Koordinator programskih aktivnosti je Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, a u njegovu obilježavanju sudjeluju i ostali gradski uredi, službe, ustanove i brojne udruge. Za navedenu aktivnost u koju spada nabava promidžbenih materijala, utrošeno je **34.957,09 kn**.

Europska komisija i Europski odbor regija u suradnji s Gradom Zagrebom, Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, organizirali su, prvi put u Hrvatskoj, međunarodnu konferenciju u sklopu europske Platforme razmjene znanja o socijalnim inovacijama (**Knowledge Exchange Platform on SocialInnovation**) **Model četverostruke spirale u socijalnim inovacijama – ključ uspjeha (QuadrupleHelixapproach to socialinnovation – „a key to success“)**.

Na jednodnevnoj konferenciji održano je niz predavanja u dva tematska bloka: „Socijalne inovacije na europskoj razini (uključujući Obzor2020 projekte)“ i „Važnost socijalnih inovacija u Gradu Zagrebu“.

Kroz predavanja gosta izlagača o temama pristupačnosti, mobilnosti, socijalnog poduzetništva iz Hrvatske, Poljske, Engleske, Belgije, Italije i drugih zemalja Europske unije, sudionici konferencije upoznali su se s primjerima znanstveno istraživačkih i drugih projekata financiranih iz mehanizama Europske unije, o načinima i mogućnostima za kombiniranje različitih instrumenata za podršku i širenje dobrih praksi, mogućnostima za poboljšanje lokalnih zajednica i suradnju na europskoj razini s ciljem rješavanja zajedničkih izazova i problema.

Zbog pandemije COVID-19, otkazane su mnoge konferencije s međunarodnim sudjelovanjem na kojem su pripadnici Grada Zagreba trebali sudjelovati, dok su se drugi skupovi isključivo održavali online.

*Područje „Istraživanje, razvoj i međunarodna suradnja“ obuhvaća tri mjere koje se protežu kroz četiri aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. U 2020. Predstavnici Grada Zagreba sudjelovali su na **16 stručnih skupova** udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, te je već tradicionalno obilježen Europski tjedan mobilnosti.*

*Za ovo područje, u 2020. utrošeno je **34.957,09 kn**.*

Područje 12. Rekreacija, razonoda i sport

-glavni nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport-

Sudjelovanje djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u sportskim aktivnostima ima neprocjenjiv značaj za kvalitetu života, budući da promoviraju i utječu na zdravlje, rehabilitaciju, autonomiju, samopouzdanje, socijalizaciju te općenito, umanjuju negativne posljedice invaliditeta. Potporu organizaciji sportsko-rekreativnih aktivnosti i programa za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom Grad Zagreb pruža Programom javnih potreba u sportu te redovitim natjecanjima za projekte i programe udruga. Stoga je Grad Zagreb i tokom ovog izvještajnog razdoblja sufinancirao i podržao **brojna državna i sportska natjecanja osoba s invaliditetom** koja su obuhvaćala širok dijapazon sportova, kao što su atletika, streljaštvo, boćanje, kuglanje, šah, košarka, odbojka, tenis i drugi.

Na objektima kojima upravlja ustanova Upravljanje sportskim objektima provedeno je redovno održavanje svih sadržaja prilagođenih osobama s invaliditetom-vanjskih sanitarnih čvorova, prilaza i rampi za ulaz u vodu, kupališta za osobe s invaliditetom, igrališta za djecu s teškoćama u razvoju.

U suradnji sa Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za sport i mlade je u sklopu programa **Sport za sve**, za osobe s invaliditetom različitih vrsta oštećenja, **organizirao rekreativno plivanje** na Bazenu Utrina, Bazenskom kompleksu Svetice, bazenu Sportskog parka Mladost i Bazenskom kompleksu Jelkovec. U sklopu plivanja na Bazenu Utrina osobe s invaliditetom koriste i dvoranu za vježbanje.

Program se uredno provodio do donošenja epidemioloških mjera u ožujku (korektivna gimnastika za slijepe i slabovidne osobe, stolni tenis, šah, viseća kuglana, pikado). Ovisno o financijskim mogućnostima, Grad Zagreb će nastojati i dalje proširivati mrežu objekata u kojima se provodi sportska rekreacija osoba s invaliditetom.

Zagrebački športski savez gluhih je poticao **rekreaciju gluhih osoba**, osobito nakon potresa i zaustavljanja natjecanja zbog pandemije koronavirusa, na nekoliko lokacija u Gradu Zagrebu. Na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu organizirane su sportske aktivnosti u košarci i odbojci za srednjoškolce. U suradnji sa Društvom sportske rekreacije Omega organizirane su **fitness grupe gluhih osoba** jednom tjedno. Za osobe starije životne dobi aktivnosti i druženja organizirana su u prirodi na Jarunu, Bundeku i Medvednici.

S obzirom na pandemiju koronavirusa, sportski događaji se nisu održavali pred navijačima te Projekt „**Audio deskripcija sportskih sadržaja**“, nije proveden.

*Područje „Rekreacija, razonoda i sport“ obuhvaća šest mjera koje se protežu kroz deset aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020. U 2020., prema raspoloživim podacima ukupno je, uz stručnu i financijsku podršku Grada Zagreba organizirano **deset sportskih natjecanja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini.***

Naglasak u 2020., bio je na uključivanju što većeg broja osoba s invaliditetom u sportske događaje i sadržaje te na osiguranju njihove dostupnosti u skladu s epidemiološkim uvjetima.

*Za ovo područje u 2020., utrošeno je **606.089,03 kn.***

Područje 13. Civilno društvo

-glavni nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom-

Gotovo sve udruge i savezi osoba s invaliditetom provode niz projekata i programa kojima osiguravaju mnoge brojne usluge, od zdravstvenih, obrazovnih, pravne pomoći, mobilne timove, psihosocijalnu podršku, asistente u nastavi, ranu intervenciju, pomoć u kući i mnoge druge. Osobe s invaliditetom preko svojih udruga intenzivno rade na poboljšanju svojih životnih uvjeta, a vrlo su često udruge jedini prostor njihove samoaktualizacije i mogućnosti ostvarivanja socijalnih kontakata. Grad Zagreb je, prepoznavši **važnost udruga civilnog društva**, kao kvalitetnih partnera koji svojim djelovanjem značajno nadopunjuju aktivnosti djelovanja državnih institucija, kroz godine uspostavio izvrsnu suradnju i partnerski odnos s udrugama koje djeluju na području grada. Suradnja i partnerski odnos najbolje se ogledaju u brojnim projektima, programima i aktivnostima koje su sufinancirane iz Gradskog Proračuna Grada Zagreba, ali i u nizu zajedničkih akcija i manifestacija koje se održavaju u gradu s ciljem unapređenja kvalitete života građana našega Grada.

Tako je u 2020. prvi puta raspisan natječaj za trogodišnje programe udruga iz područja socijalnog i humanitarnog značenja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom, kako bi se omogućio kontinuitet u financiranju programa kroz koje se pružaju izvaninstitucionalne usluge.

Grad Zagreb je putem javnih natječaja za financiranje programa i projekata udruga za 2020. financirao ukupno **103** programa/projekta udruga osoba s invaliditetom i udruga koje djeluju u korist osoba s invaliditetom u ukupnom iznosu od **2.774.250,00 kn**. Putem Javnog poziva za podnošenje prijave za dodjelu jednokratnih financijskih potpora udrugama za 2019. dodijelio je ukupno **32** potpora projektima udrugama osoba s invaliditetom i udrugama koje djeluju u korist osoba s invaliditetom u ukupnom iznosu **1.664.954,00kn**. Navedeni programi/projekti i aktivnosti obuhvaćaju sve vrste oštećenja, kao i različite skupine kao što su djeca i mladi, odrasle osobe s invaliditetom, žene s invaliditetom, obitelji i starije osobe.

Također, Grad Zagreb je temeljem Javnog poziva za sufinanciranje provedbe projekata udruga ugovorenih iz programa i fondova Europske unije za 2020., u izvještajnom razdoblju dodijelio **jednu (1) potporu** iz područja unapređenja kvalitete života osoba s invaliditetom u ukupnom iznosu **12.518,57 kn**.

Udruge osoba s invaliditetom i nadalje su kontinuirano uključene u planiranje i provođenje svih mjera i aktivnosti Strategije i to, putem svojih predstavnika u Povjerenstvu i radnim skupinama istog.

Područje „Civilno društvo“ obuhvaća tri mjere koje se protežu kroz šesnaest aktivnosti. Većina mjera provodi se kontinuirano, od 2016. do 2020.

Naglasak u 2020., bio je na pružanju potpore udrugama civilnog društva i ustanovama socijalne skrbi kako bi se osigurao kontinuitet programskog djelovanja i usluga koje pružaju, kao i potpora njihovom apliciranju i provedbi EU projekata.

Zaključno

Kvaliteta života osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu postepeno se povećava u smislu otklanjanja prepreka koje uzrokuju društvene nejednakosti. Grad Zagreb, kroz sustavno provođenje mjera svih strateških dokumenata za osobe s invaliditetom, prati potrebe i prioritete svojih građana s invaliditetom, sukladno tome održava dostignute standarde, ali kontinuirano ga nadopunjuje osiguranjem novih prava i usluga, sukladno financijskim i drugim mogućnostima.

Iz godine u godinu bilježimo rast korisnika prava koje osiguravaju nadležne državne institucije, kao što su: novčana pomoć za korisnike doplatka za pomoć i njegu i korisnike osobne invalidnine; pomoći i njege u kući i novčane pomoći osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja. Broj učenika i studenata s invaliditetom korisnika stipendije Grada Zagreba se kontinuirano povećava, a prošireno je i na studente postdiplomskih studija. Također, broj pomoćnika u nastavi i komunikacijskih posrednika, raste iz godine u godinu, kao i broj učenika kojima su potrebne njihove usluge. Broj korisnika u našim ustanovama socijalne skrbi se povećava, što uspješno pratimo i kvalitetom i standardima usluga. Što se javnog prijevoza tiče, kontinuirano se nabavljaju nova vozila za specijalizirani prijevoz osoba u invalidskim kolicima, a također se svake godine osigurava i besplatan javni gradski prijevoz za više od 12000 osoba s invaliditetom.

Potrebno je stalno isticati, da su zakoni i provedbeni akti za mnoga područja života osoba s invaliditetom u nadležnosti države, a utjecaj lokalne i regionalne razine je značajan za njihovo unaprjeđivanje i donošenje. Vrlo često su ti zakoni nedostatni i ne prate životne potrebe osoba s invaliditetom, a osobito često nas ograničavaju u organiziranju i provođenju socijalnih usluga i prava. Kroz sustav socijalnih inovacija i osiguranje dodatnih pomoći, Grad Zagreb preko niza programa i projekata koje provodi dugi niz godina, za svoje građane s invaliditetom, osigurava značajno višu razinu kvalitete života u odnosu na Republiku Hrvatsku.

Pandemija koronavirusa i potres ostavili su velike posljedice i u djelovanju organizacija civilnog društva. Udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom zbog financijskih ušteda nisu mogle računati na financiranja u onoj mjeri koja im je bila potrebna za redovno funkcioniranje. Grad Zagreb je unatoč znatno otežanim okolnostima i mogućnostima financiranja nastavio s financiranjem projekata/programa udruga i ostalih neprofitnih organizacija, naročito onih koje pružaju socijalne usluge u zajednici, međutim u bitno smanjenom obujmu nego prijašnjih godina. Osobito su sredstva reducirana za one udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, tako da su osobe s invaliditetom ostale bez velikog broja edukacijskih i razvojnih programa koje im te udruge godinama pružaju.

Vodeći računa o usklađenosti s procesima na nacionalnoj i europskoj razini, Ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom započeo je proces izrade nove Zagrebačke strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2021.-2027., u suradnji sa Zajednicom saveza osoba s invaliditetom Hrvatske (SOIH). U tu svrhu je provedeno i javno savjetovanje sa svrhom prikupljanja mišljenja šireg spektra dionika i zainteresiranih građana, osoba s invaliditetom koji žive u gradu Zagrebu u okviru prve faze savjetovanja o prioritetima za sljedeće razdoblje Strategije. Dodatne konzultacije odvijaju se kontinuirano prema potrebi i u skladu s pripremom nacrtu mjera, tijekom 2021. Sudionici savjetovanja su udruge osoba s invaliditetom, savezi osoba s invaliditetom, građani/osobe s invaliditetom, upravna tijela Grada Zagreba, javne institucije i drugi.

Ističemo da su provedene mjere i aktivnosti realizirane u skladu s mogućnostima Grada Zagreba kao jedinice lokalne/regionalne samouprave, kako u financijskom, tako i u organizacijskom smislu, a za održavanje postojećeg standarda i daljnji razvoj sustava, potrebno je brže i efikasnije povlačenje sredstava iz fondova Europske unije. Tijekom protekle godine uspješno smo, u suradnji s udrugama i ustanovama socijalne skrbi i međunarodnim organizacijama, aplicirali na desetak natječaja za razvoj pristupačnosti, socijalnog poduzetništva, unaprjeđenje infrastrukture socijalnih ustanova, širenje usluga u zajednici i mnoge druge.

Na kraju, možemo zaključiti da s obzirom na trenutnu aktualnu epidemiološku situaciju koja predstavlja veliki izazov i odgovornost za sva tijela državne/lokalne vlasti i odgovorne osobe u ustanovama socijalne skrbi, svi moramo zajedničkim naporima, stručnim radom i suradnjom nastaviti još snažnije raditi na očuvanju i poboljšanju cjelokupnih životnih uvjeta osoba s invaliditetom Grada Zagreba.